

A *wie es eigentlich gewesen* elvét tipografikusan tömörítő, megújult arculattal megjelenő első kötetünkben az ELTE Történeti Kollégiumával együtt emlékezünk a tíz évvel ezelőtt elhunyt Benda Gyulára. A következő oldalakkal a félmúlt magyarországi társadalomtörténet-írásának egyik leginkább meghatározó alakja körül időzünk, aki egyben a Történeti Kollégiumnak alapítója, folyóiratunknak szerzője volt.

Most – az 1994-ben megjelent, *Magyar Társadalomtörténeti Adattár*ról szóló cikke után – ismét szerzőnké vált: elsőként publikáljuk legálisan Hamburger Mihállyal közösen írt 1977-es marxizmus-dolgozatát, amelyet eddig csak a Kovács András által szerkesztett *Marxizmus a negyedik évtizedben* című szamizdat kötet még fellelhető példányaiban lehetett olvasni. Hiába volt nehezen hozzáférhető, a gépirat – ellenkező előjelekkel – csomóponttá vált mind a késő Kádár-kor alternatív marxizmus-diskurzusában, mind a szerzők világnézetének és életpályájának alakulásában. Ezeket a csomópontokat járja be előtanulmányában Benda egyik tanítványa, Lugosi András, aki felhívta figyelmünket e dolgozat jelentőségére, és akivel közösen adjuk közre most nemcsak a szamizdat szöveget, hanem az emiatt Benda Gyula ellen folytatott pártfegyelmi eljárás iratait is. Az eszme- és kortörténeti szempontból jelentős források közlésének engedélyezéséért hálásak vagyunk Hamburger Mihály és Benda Gyula örökösének (különösen az egyebekben is önzetlenül segítő Benda Borbálának), Kovács Andrásnak, Budapest Főváros Levéltárának, illetve ötleteiért és intenzív közreműködéséért köszönettel tartozunk Lugosi Andrásnak.

A kötet első, Benda Gyula munkásságáról szóló blokkját a társadalomtörténész volt kollégáinak és tanítványainak lapunk körkérdéseire adott válaszai, értékes adalékai vezetik be. Továbbá a blokk kvázi függeléke recenziórovatunk azon közleménye, amely a Benda-irodalom legrecensebb tételét, a Benda Gyula és édesapja, Benda Kálmán tiszteletére 2013-ban rendezett emlékkonferencia kötetét tárgyalja. A recenzens, illetve a kötet (társadalomtörténeti) tanulmányblokkjának szerzői egyaránt a Történeti Kollégium tagjai tanárként, tutorként vagy hallgatóként.

A fentiekből állt össze a kiadvány, amely könnyen lehet, hogy a leghosszabb ideig szerkesztett *Sic Itur ad Astra*-lapszám. Ha munkatársaink, közülük is mindenekelőtt Kovács Janka, Trádler Henrietta, Koloh Gábor és Tarafás Imre nem segítettek volna minket ilyen hűségesen, még most is adósak lennénk vele. Miközben nekik, illetve a szerzőknek és a Történeti Kollégium e kötet megjelenését hathatósan támogató vezetőjének, Halmos Károly tanár úrnak fogalmazzuk a köszönetünket és a késlekedés miatti bocsánatkérésünket, addig azzal nyugtatjuk magunkat, amit a szerkesztés közben Szekeres Andrástól megtudhattunk: a nívó érdekében Benda Dani is „szeretett szöszmötölni”.

A felelős szerkesztők